Tal i samband med Kungaparets besök vid Älvsby Kyrkmalm 16 augusti 2013.

Ers Majestäter, Herr och Fru landshövding, Representanter för Älvsby kommun, Älvsby församling, inbjudna företag och organisationer, samt Mina damer och herrar.

Det är med stor glädje som vi idag hälsar vårt kära kungapar välkomna till Älvsby kyrkmalm och till det minnesmärke som alltsedan sommaren 1927 kallas Kungastenen. För det var ju här som dåvarande kronprinsparet, sedemera Konung Gustav VI Adolf och drottning Louise, samt prinsessan Ingrid, sedemera Drottning av Danmark, skrev sina namn för drygt 87 år sedan … i samband med ett officiellt besök i regionen.

Platsen kan tyckas märklig och lite malplacerad för dagens besökare. För varför skedde inte signeringen och placeringen av minnesstenen lite mer centralt, lite mer i mitten av själva samhället, kanske vid nuvarande Coop och Ica … då hade ju stenen dagligen kunnat betraktas av långt många fler och hitresande besökare hade haft lätt att hitta den?

Frågan kan tyckas relevant, centrum av samhället ligger ju 4-500 meter härifrån i riktning mot järnvägsstationen, men svaret är dock ganska enkelt! För det var ju här just där vi befinner oss idag, som det gamla Älvsbyn hade sitt centrum.

Ja, det var här som människorna för 87 år sedan och tidigare till största delen rörde sig då man besökte Älvsbyn för att handla och göra sina officiella ärenden. Här på platsen och i dess omgivningar fanns bank och post, hantverkare och affärer – eller handelsbodar som man länge sa, ett gästgiveri och ett flertal kaféer och bagerier (ett tag lär det ha funnits 6 bagerier här omkring, SAMTIDIGT – bland annat det bageri som så småningom skulle komma att bli en stor bagerikoncern med försäljning i stora delar av Europa, företaget Polarbröd.)

Här var också platsen för torghandel och marknader, kanske lite mindre smickrande platsen för det beryktade rallarslagsmålet 1893 som inte slutade förrän militär från Notviken i Luleå efter tre dagars holmgång kom och återställde ordningen. Det som fick ortspressen på den tiden att beskriva oss Älvsbybor lite suckande med orden *”styfsinta och högmodiga och ej wana att böja sig för något”.*

Här fanns också under lång tid alla viktiga kommunala inrättningar med sockenhus och sockenmagasin och en liten finka där eventuella fridstörare kunde få husera om man inte skötte sig. Likaså lär Älvsbyns första folkskola ha varit placerad här och det var här som bygdens första egentliga sjukvård kom att börja växa fram, alltså i slutet av 1800-talet.

Men här fanns också någonting mer, något som fortfarande står kvar trots att mycket av det andra för länge sedan har försvunnit från platsen – och det i större prakt än någonsin – något som för människorna på den tiden, men också idag, utgör någonting kärt och betydelsefullt och som dessutom var upphovet till att ett regionalt centrum en gång började växa fram här på platsen i början av 1800-talet. Givetvis förstår Ni nog alla vad det är för byggnad jag syftar på, nämligen Älvsby kyrka som så vackert tronar bara ett stenkast ifrån den plats där vi idag befinner oss på, och från vars kyrktorn en fanfar nyss blåstes för kungen och drottningen.

Beslutet att bygga en kyrka här på orten togs redan i början av 1780-talet. Närmare bestämt den 29 oktober 1781, då Konung Gustaf III gav sitt bifall ute på Drottningholm, att en så kallad kapellförsamling (en underförsamling till den gamla församlingen) med egen kyrka och egen präst skulle få bildas.

Men det skulle dröja nästan 30 år innan beslutet kom att verkställas och ovanför den stora kyrkporten står skrivet att det var mellan åren 1808-1813 som kyrkan byggdes. Detta efter många om och men, ska tilläggas, för det fanns starka krafter som ville att kyrkan i stället skulle placeras i Korsträsk by, som man ansåg låg lite mer centralt i den nybildade kapellförsamlingen. Så blev dock inte fallet, för i så fall hade vi inte befunnit oss här idag, utan 8 km härifrån!

Den första gudstjänsten ägde rum sommaren 1808 och vid samma tillfälle invigdes också den kyrkogård som idag omsluter kyrkan – det lär ha varit några tvillingpojkar och några spädbarn från byarna här omkring som bereddes till vila på himmelens förgård.
När den första gudstjänsten firades var dock kyrkan långtifrån färdigbyggd, taket var bara till hälften lagt och ännu fanns inga fönster och inte heller något riktigt golv. Ja, det var knappt att det fanns något yttre skal som kunde omsluta den gudstjänstfirande skaran och det skulle dröja ytterligare några år innan kyrkan kunde anses vara färdig och börja fungera på ett fullvärdigt sätt. Och det är därför som vi i år, inte för fem år sedan, har valt att fira Älvsby kyrka 200 år.

När kyrkan började planeras och senare byggas hette platsen ännu inte Älvsbyn, utan Byn.
Man talade lite krystat för oss om Byns by … och det ar först vid en sockenstämma midsommardagen 1809, som namnet Älvsbyn, då stavat med E, för första gången i våra källor dyker upp. Mycket tyder på att det var mötets ordförande, tillika sekreterare och kapellförsamlingens förste präst, komminister Olof Lindfors, som på eget initiativ skapade det nya namnet och som allt sedan dess har varit platsens, men också kommunens och församlingens vedertagna namn.

Under kyrkans första tid var församling och komun ett. Det gick ju inte som idag att skilja det kyrkliga från livet i övrigt. Det kyrkliga och det vardagliga var djupt sammanvävda enheter. Så när sockenstämman samlades till möte fattades beslut både om sådant vi idag ser som kyrkliga och kommunala spörsmål.
För att ta ett exempel: Vid församlingens första sockenstämma, där Älvsbyn som namn för första gången dök upp, beslutades det att dels en kyrkklocka skulle köpas in, men också att bonden Mats Mattsson här på Byn, som genom en eldsvåda hade mist större delen av sin kreatur, skulle hjälpas i sin nöd med ett bidrag.
Det var först i början av 1860-talet som församling och kommun så sakteliga kom att skiljas åt, och långt in i våra dagar har kontakterna varit sammanflätande och nära. Det var nog först i samband med kyrkans skiljande från staten år 2000, som banden slutligen upphävdes, även om kyrkan ännu på statens uppdrag är huvudman för begravningsväsendet.
Med denna nära historiska koppling känns det naturligt att då kyrkan i år firar sitt 200-årsjubileum också får innesluta i firandet allt det andra som i och med kyrkans placering fick sin begynnelse. Därför firar vi detta år inte bara kyrkan utan också Älvsbyn som ett regionalt centrum 200 år.

Tänk, och tanken väldig! Att det som en gång började med 50 fattiga hemman och ett 30-tal nybyggen – cirka 500 personer – idag har förvandlats till ett sprudlande samhälle med 7300 innevånare. Till en by med duktiga och kreativa människor som gemensamt arbetar för ett samhälle gott att leva i för ALLA!

Man kan inget annat än att känna djup tacksamhet och vördnad för de män och kvinnor som genom hårt och självuppoffrande arbete – många gånger i motvind men med en aldrig sviktande och sinande längtan efter att skapa ett bättre liv för barnen och kommande generationer – har skapat denna fina bygd som vi idag lever i. Det bästa sättet för oss att frambära tack, är nog att själv fatta om stafettpinnen och fortsätta i deras spår! Må Gud välsigna oss i det arbetet!